

Nr 278.

Av herr **Lindhagen**, om arrendeproblemet.

Bland de jordbrukare, som böra i kristiden hjälpas, är det vissa kategorier, vilkas särställning vinner otillräcklig uppmärksamhet. Hit höra *arrendatorerna*. Den sociala arrendelagen har visserligen kommit till stånd för deras skull. Den lider emellertid av betydande ofullkomligheter, och kontroll saknas väsentligen. Den sociala jordfrågan är för övrigt i sina stora drag lagd åsido efter riksdagen 1924.

Nu börja arrendatorerna att röra på sig. Även undertecknad har haft känningar därav genom påminnelser. En återblick över skedena i det sociala arrendeproblemet vore behöflig icke minst till ledning för riksdagens ledamöter, av vilka de flesta numera stå främmande för jordfrågans problem. Genom den avkortade motionstiden medhinnas det icke. Det får således åligga vederbörande utskott att genom sitt kansli belysa frågans historia.

Bekymren äro desamma som förut. Arrendatorklassens särskilda vansklighet emanerar nu som alltid från *beroendet av jordägaren* samt den hemlöshet och otrygghet som följer härav såväl för arrendatorshemmen som för deras jordbruk.

Den gamla frågan om *arrendejordbrukets frilösning* ruvar således nu som förut bakom problemet. Inom jordkommissionen hade vi hunnit så långt, att även de två riksförbundarna inom kommissionen ej motsatte sig tvångsavlösning av arrendejordbruk under bolagsdomäner.

Förslag till *en rationell social arrendelag* med större fullkomnad än den gamla var utarbetat och vidlyftigt motiverat. Det återstod en närmare granskning av ett utarbetat förslag till lag om frilösning av arrendejordbruk samt någon författning om kontroll på arrendelagens efterlevnad. Sedan inställde sig en omkastning i statskonsten med underkastelse under jordägaren. Spelet slogs sönder, nitälskan av lösningar från grunden försvann, och den s. k. frivillighetens väg blev parollen.

Det anses nu gå för sig att för arbetslöshetens lindrande beskattningvägen konfiskera inkomster och penningekapital utan ersättning. Likaledes anses det överkomligt att upptaga lån för samma ändamål, vilka sedan skola förräntas och amorteras med nya skatter. Detta är förmodligen också oundgängligt.

Att däremot låta jordkapitalet, själva grunden för tillvaron, tvångsvis skäligen släppa till jord med tillbehör och göra det mot ersättning, det anses ej på allvar böra ifrågasättas. Det borde vara självklart att här som i andra länder ett sådant tillägnande är nödigt för att gå till grunden av saken och bringa hjälp i alla vinklar och vrår ute i landet, där det

behöves. Majoriteterna i de forna jordkommissionerna förstodo det gran-neligen. Något processmakeri följer ej därav. Enligt erfarenhet komma därigenom frivilliga avtal till stånd för nästan alla erforderliga fall.

Beträffande *de bestående arrendena* väntar arrendatorklassen på en full-ländning av de rättigheter, som tillerkänts dem någorlunda för de nord-ligare delarna av riket samt mera till skenet i ringare utsträckning inom de sydligare delarna i landet.

Jordbrukskrisen har ock rivit upp det gamla kravet, att arrendebeloppen böra göras rörliga genom deras bestämmande efter markegångspris på vissa jordbruksprodukter eller annorledes rättas efter konjunkturerna. En lagstiftning om rättelse av arrendebelopp kräves. En gammal fråga så-ledes, som i Sverige ännu är olöst.

Förra hösten hölls i Alunda ett möte med Upplandsarrendatorer. Det var utlyst från Upplands arrendatorsförbund. Tillslutningen av ombud från socknarna var enorm. Såsom inbjuden gäst och talare vid mötet blev jag i tillfälle konstatera församlingens levande intresse för sina ekonomiska livsfrågor. En huvudpunkt på programmet var att få någon rätsida på *arrendebeloppen*. Bilagda promemoria har i dagarna tillställts mig av mötets bestyrelse med begäran om motions väckande.

Det klagas från Uppland också över att *gränsen för den sociala arrende-lagen* vore felaktig, då den inskränker denna till arrendegårdar med minst 4 hektar inrösningsjord. En gammal fråga således, som lever upp. Lika-ledes erinras att maximigränsen 25 hektar odlad jord var för låg, då i Uppland förekommer, att även större egendomar numera utarrenderas allenast på *ett år i sänder*. Ett gammalt missförhållande således som lever upp i vidgade proportioner. Det bör väl ej tillåtas att en sådan ordning får opåtalat tolereras.

Den senare företeelsen upprullar tillika den gamla frågan om *tvångs-förlängning av arrendeavtal med korta upplåtelsestider*, som förelåg på sin tid i riksdagen både från jordkommissionen, genom proposition och i motioner. Förslagen biföllos gemenligen i andra kammaren, och i första kammaren hängde det en gång blott på några få röster.

Det beror uppenbarligen på den parlamentariska krisen att en verksam och på samma gång skälig *agrarreform* ej numera ens ifrågasättes i Sverige, under det att den genomförts i många andra länder. Detta gäller icke minst arrendesystemet. Då frågan fortfarande som förut är aktuell i högsta grad i realiteternas värld, få upprepade påminnelser ej saknas. En gång vaknar väl rättsmedvetandet även i detta land för betydelsen av jordreformer efter större mått.

Det hemställles således,

att riksdagen ville hos Kungl. Maj:t påkalla en *verksam reform av arrendesystemet* genom lagar — tillgängliga vid behov — om:

- 1) frilösning av arrendejordbruk med stöd av expropriationsrätt.
- 2) en revision av den sociala arrendelagstiftningen.
- 3) reglering av arrendebelopp.
- 4) tvångsförlängning av för korta arrendetider.

Stockholm den 23 januari 1934.

Carl Lindhagen.

Till Borgmästare C. Lindhagen.

Behovet av ett förhandlingsorgan, som biträder vid lösandet av tvister mellan jordägare och arrendator, är mycket stort. I många fall sakna parterna insikter om såväl arrendelagens bestämmelser som om lämpligaste och bästa form för avtalets uppsättande. I många fall komma rent lagstridiga bestämmelser att inflikas i arrendekontraktet och komma dessa sedan att ge upphov till dyrbara rättsprocesser och vilka i de flesta fall kunde undvikas, om ett rättsorgan — även om detta finge blott rådgivande karaktär — finge utreda dessa tvistefrågor, och anse vi, att ett sådant organ kan lämpligast utgöras av en arrendenämnd enligt nedanstående förslag.

Även ifråga om arrendets storlek bör en arrendenämnd i tvistiga fall vara till stor nytta. Ofta uppskattas arrendet alldeles för högt beroende på:

1. att parterna icke äga nödig insikt i uppskattningsförfarandet,
2. att jordägarna söka för vinnings skull uppskatta arrendet så högt som möjligt och att arrendatorn å sin sida ofta nog ej har vare sig möjlighet eller förmåga att bedöma saken.

Förslag.

Uppstår mellan jordägare och arrendator eller mellan organisationer av respektive jordägare och arrendatorer tvist om arrendets storlek eller om tolkningen av arrendekontraktets eller avtalets bestämmelser, äger part påkalla förhandlingar inför nämnd, som består av en ledamot utsedd av jordägare och en ledamot utsedd av arrendator samt en av länsstyrelsen utsedd ordförande.

Inom varje län skall av länsstyrelsen utses en person att vara ordförande i arrendenämnden. Finnes inom länets område organisationer av jordägare eller arrendatorer, äga dessa att till länsstyrelsen inlämna förslag.

För Upplands Arrendator-Förbund.

Lamb. Fredriksson.

Gust. Almgren.

Aug. Melin.

